

Edward Van Sumere, “Notre Grand-Duché”: De representatie van Luxemburg in de Belgisch-annexionistische propaganda tijdens de Eerste Wereldoorlog

Tijdens de Eerste Wereldoorlog zag een kleine groep Franstalige Belgische publicisten reële kansen op gebiedswinst voor hun land in het geval van een geallieerde overwinning. Ze rekenden er immers op dat het Belgisch verweer tegen de Duitse inval, gekoppeld aan een zorgvuldig gecultiveerd imago van onschuldig slachtoffer, indruk had gemaakt op de bondgenoten van hun land. De inlijving van nieuwe gebieden zou volgens hen immers cruciaal blijken als buffer tegen de potentiële machtige Franse en Duitse bureaus in een naoorlogse wereldorde. De annexionisten ijverden hoofdzakelijk voor de terugkeer van de grensgebieden die aan België ‘verloren’ waren gegaan tussen 1815 en 1839. Dit waren Zeeuws-Vlaanderen, de huidige Oostkantons, Nederlands-Limburg en het groothertogdom Luxemburg. Met het doel deze territoriale aanspraken te verdedigen, publiceerden ze vanaf 1915 opiniërende persartikels en propagandabrochures. Hierin presenteerden ze een eventuele territoriale expansie als een louter rechtmatige terugvordering van gebieden die hun land in het verleden onterecht door de grootmachten ontnomen waren.

Hoewel ze het tegendeel beweerden, was het beeld dat de annexionisten schetsten van de door hen beoogde gebieden in geen geval waardevrij. Dit onderzoek ontmantelde dan ook hun problematische claim op objectiviteit. Ondanks de meervoudigheid van territoriale aanspraken, richtte het zich specifiek op de propaganda met betrekking tot Luxemburg. Deze masterproef beantwoordde dus concreet de vraag hoe de annexionisten het groothertogdom Luxemburg tussen 1915 en 1918 representeerden in hun propaganda en wat de mogelijke achterliggende redenen waren voor deze beeldvorming. Het deed dit aan de hand van een discoursanalyse van de annexionistische propagandabrochures, met die van Pierre Nothomb als belangrijkste. Dit vult een lacune op in het historiografisch debat, aangezien eerdere onderzoeken zich vooral beperkten tot een opsomming van de annexionistische argumenten en hun invloed op de politieke ontwikkelingen. Ze misten dan ook een diepere interpretatieve laag.

De belangrijkste bevindingen van dit onderzoek zijn, ten eerste dat het incorrect is om de annexionisten te representeren als een monolithisch blok met eenzelfde discours. Hoewel ze allen eenzelfde doel hadden, probeerden ze dit via verschillende vertogen te bereiken. Elk van hen had dus *agency*. Zo vertoonden ze bijvoorbeeld allen sterke interdiscursiviteit met eerdere Belgisch-nationalistische auteurs als Edmond Picard en Henri Pirenne, maar pasten ze hun concepten allen op een andere manier toe op Luxemburg. Ten tweede omzeilden ze het recent ontstane Luxemburgs nationalisme door het ofwel te verzwijgen, te minimaliseren of door het als illegitiem af te schilderen. Ze deden dit ook door beroep te doen op manipulatieve taalstructuren als de discursieve conceptualisatie van België en Luxemburg als één menselijk lichaam of één familie. Ten derde wendden ze de vergelijking tussen Luxemburg en Elzas-Lotharingen aan als argument voor een inlijving van Luxemburg zonder plebisciet, maar ook als signaal aan de Franse annexionisten van de *Action française* dat niet Frankrijk maar België recht had op het groothertogdom.

Ten slotte representeerden ze de geschiedenis van Luxemburg en België als eeuwen van onbrekbare gemeenschap. Ze hanteerden een finalistische lezing van het verleden waarbij ze het interpreteerden als een voortdurende aaneenschakeling van tevergeefse pogingen van Pruisen om Luxemburg van België te scheiden. De poging die in 1839 dan uiteindelijk slaagde, ging volgens hen dan in tegen de natuurlijke loop van de geschiedenis en presenteerden ze als een regelrecht trauma voor hun land. Aangezien de annexionisten sterk geloofden in deze vermeende natuurlijke loop van de geschiedenis, waren ze er ook van overtuigd dat Luxemburg en België na de eerste wereldoorlog weer herenigd zouden worden.

Het zou interessant zijn om in het kader van verder onderzoek een gelijkaardige discoursanalyse te maken op de annexionistische propagandabrochures met betrekking tot Nederlands-Limburg, Zeeuws-Vlaanderen en de huidige Oostkantons. Dit kan verschillen met

Edward Van Sumere, “Notre Grand-Duché”: De representatie van Luxemburg in de Belgisch-annexionistische propaganda tijdens de Eerste Wereldoorlog

het vertoog over Luxemburg blootleggen, die een nog beter begrip van het Belgisch-annexionistisch discours in de hand kunnen werken.